

- C.A. van Amerongen
Apotheek van Amerongen, Vught
- R.E. van der Neut
Apotheek van der Neut, Haren

Inleiding

In het KNMP-Beleidsplan wordt het verstrekken van informatie met het doel daarmee het juist omgaan met geneesmiddelen te bevorderen en aldus het therapiebewustzijn te verhogen, als één van de voornaamste taken gezien [1]. Op het produkt afgestemde informatie alsmede gezondheidsvoorlichting in het algemeen worden als onderdelen van de farmaceutische zorgfunctie beschouwd.

Door de Commissie Informatie Voorziening van de KNMP is in 1987 geadviseerd te signaleren wanneer een geneesmiddel voor de eerste keer aan een patiënt wordt afgeleverd, opdat zodoende speciale zorg besteed kan worden aan het voorlichten van die patiënt.

Huidige 'eerste-uitgifte'-informatie

In de KNMP-Geneesmiddelen-databank is een aantal geneesmiddelen van een speciale 'eerste-uitgifte'-vlag (EU) voorzien. Het betreft middelen waarvan nauwkeurige instelling noodzakelijk is, alsmede geneesmiddelen die een bijzondere instructie behoeven (tabel 1). Door een aantal apotheeksystemen worden deze 'vlaggen' aan de gebruikers doorgegeven. Een inventarisatie onder gebruikers van alle systeemhuizen heeft ons geleerd dat de 'eerste-uitgifte'-signalen door hen in de praktijk weinig of niet worden gebruikt. Naar onze mening komt dit doordat het signaal niet (voldoende) is omgezet in een concreet advies voor apotheekmedewerker en patiënt.

Mondelinge informatie bij eerste uitgifte

Wij achten het geven van mondelinge informatie aan patiënten altijd wenselijk, of het middel nu chronisch gebruikt wordt of niet. Geïndividualiseerde informatie is daarbij een vereiste [2]. Vanzelfsprekend wordt de aandacht van de patiënt mede bepaald door de duur van de behandeling. Aard en inhoud van de informatie dienen hiermee rekening te houden. De mondelinge informatie dient voor de gebruiker van praktische betekenis te zijn en onder andere gericht te zijn op de eigenschappen van het middel, de indicatie en de voor de gebruiker merkbare effecten. Daarbij is het wenselijk de nieuwe medicatie in perspectief te brengen met de voorafgaande (uit de medicatiehistorie); de patiënt zal immers graag willen weten wat de verschillen zijn met medicatie waarmee in het verleden ervaring is opgedaan.

Hier volgen enkele voorbeelden van 'eerste-uitgifte'-informatie. Bij chronische therapieën zal mede op het belang van regelmatige toepassing gewezen moeten worden. Als de medicatie slechts gedurende een beperkte periode mag worden toegepast (zoals bij goud-therapie, toepassing van

Tabel 1 Geneesmiddelen voorzien van 'eerste-uitgifte'-vlag (KNMP-Geneesmiddelen-databank)

CAPD-vloeistoffen	Nitroglycerine
Cumarinederivaten	Oncolytica
Ergotamine	Schildklierhormonen
Fenytine	Theofylline
Insulinepreparaten	Thyreostatica
Lithium	

methysergide en van decongestiva), dient de gebruiker daarop reeds bij eerste uitgifte gewezen te worden. Bij hyposensibilisatiekuren is tijdige toepassing van groot belang. Dit geldt natuurlijk ook voor de griepvaccinatie. Voor concrete 'eerste-uitgifte'-informatie is één tekstregel meestal onvoldoende. Bovendien blijkt groepsinformatie niet altijd voldoende specifiek te zijn.

Voorlichtingsmaterialen

Behalve mondelinge informatie ontvangt de patiënt uiteraard ook schriftelijke informatie. In eerste instantie is dat de bijsluiter, die sinds 31 december 1992 altijd meegeleverd moet worden. Er is evenwel een uitgebreid scala aan ander voorlichtingsmateriaal beschikbaar. Bijvoorbeeld produktinformatiebrochures, zelf ontwikkelde (groeps)-bijsluiters; maar ook voorlichtingsinformatie over aandoeningen en dieet in de vorm van boekjes en videofilms (IRIS) enz. Voor optimale toepassing van dit materiaal is doelgerichte verwijzing een voorwaarde. De uitvoerbaarheid hiervan is tot op heden een groot probleem.

Vakkennis vereist

Het geheel van afleverinstructies en -vragen, op het juiste tijdstip mee te geven voorlichtingsmateriaal en eventueel te geven demonstraties, vereist een gedegen kennis en training van de apotheker en apothekersassistenten. Dit blijkt, zeker bij grote werkdruk, moeilijk uitvoerbaar. Er is gezocht naar een mogelijkheid één en ander adequaat te ondersteunen.

Hulp van de computer

Naar wij hebben ervaren, kan de voorlichtende taak van de apotheker efficiënter en bedrijfszekerder worden uitgevoerd met behulp van de apotheekcomputer. Bij onze opzet en uitwerking zijn wij ervan uitgegaan dat het belangrijk is dat alle apotheek-

systemen gebruik kunnen maken van dezelfde 'eerste-uitgifte'-informatie. Daartoe hebben wij deze informatie verzameld in twee 'eerste-uitgifte'-bestanden; een Algemeen informatiebestand (EU-AIB) en een Folderinformatiebestand (EU-FIB). Activering hiervan vindt plaats bij de eerste aflevering van een middel aan een patiënt.

Bij 'eerste-uitgifte' wordt informatie uit deze bestanden afgedrukt op apotheeketiketten die op de achterzijde van het recept geplakt kunnen worden en zo bij aflevering te raadplegen zijn (fig. 1).

De tekst wordt eveneens op het scherm getoond, hetgeen vooral voor apotheken waar de computer op de balie staat van praktische betekenis is. Naast de algemene informatie kan via het Folderinformatiebestand aangegeven worden welke begeleidende schriftelijke informatie meegegeven moet worden en/of welke naslagwerken geraadpleegd kunnen worden (fig. 2).

De geschetste werkwijze maakt het mogelijk de juiste produkt/groepsinformatie mee te geven. Tevens is het verkrijgen en bestellen hiervan gemakkelijker te organiseren.

Computer als organisatie-hulpmiddel

Voor de apotheker en apothekersassistent is het plezierig eraan herinnerd te worden tot welke (ATC-)groep van geneesmiddelen het

apotheek van der neut, r.e. v.d. neut, apotheker
rijksstraatweg 194, haren, telefoon 050-344778

Eerste Uitgifte Lokaal middel tegen psoriasis
remt versnelde celdeling en bevordert uitry-
ping huidcellen -> minder schilfering+roodheid.
Niet zonnen/geen zonnebank vlak na aanbrengen
zalf (event.wisselwerking zonlicht). Niet in
gelaat aanbrengen i.v.m irritatie -> na gebruik
handen wassen! Dun smeren: max 100g per week!

▲ Figuur 1

Het Eerste-uitgifte Algemeen informatiebestand attendeert u op de
'highlights' van het af te leveren geneesmiddel

apotheek van der neut, r.e. v.d. neut, apotheker
rijksstraatweg 194, haren, telefoon 050-344778

PRODUKTINFORMATIE DAIVONEX

Verstrekkingsparaaf:

Leo Pharmaceutical Products (tel 02940-80451)
Postbus 51 - 1380 AB Weesp
Fax 02940-15471

▲ Figuur 2

Het Eerste-uitgifte Folderinformatiebestand vergemakkelijkt het
meegeven van de juiste begeleidende informatie

Naam :		Geb.dat:		Zf:
Adres :		Vught	Griep:	Pat.nr: 0
Init:	Verz:5	GVS:	104ST/302 dgn	Arts:
Geneesm : Fansidar roche tablet [KV]				
Gebr.:				
bij door	<EXTRA INFORMATIE EERSTE UITGIFTE> 1ste Uitgifte Malaria-middel - Fansidar ter behandeling van een malaria-aanval. Sinds nov 1992 wordt in plaats hiervan halofantrine (Halfan) aanbevolen. Niet zonder meer verstrekken - ga na of niet beter het meest recente GHI-advies opgevolgd moet worden. Voor reisinfo: CARE PLUS GUIDE			

▲ Figuur 3

Schermteksten op de balie-computer faciliteren de mondelinge informatie-overdracht

Tabel 2 Inhoud van het Eerste-uitgifte Algemeen informatiebestand (EU-AIB)

Beschrijving farmacotherapeutische groep
Eigenschappen van het geneesmiddel
Toepassing van het middel (indien mogelijk de indicatie voor de patiënt)
Voor de patiënt merkbare effecten
Hoe lang duurt het voordat effect intreedt?
Hoe lang houdt effect aan?
Hoe lang dient het middel te worden gebruikt?
Tijdstip van inname (ter ondersteuning van etiketteksten)
Bijzonderheden met betrekking tot de farmacotherapie, zoals eventuele voorzorgen enz.
Bijzonderheden met betrekking tot de indicatie

voorgeschreven middel behoort. Behalve de instructieve waarde hiervan wordt de praktische kennis van de apothekemedewerkers verhoogd. Het onderscheid tussen een calciumantagonist en een ACE-remmer zal op termijn geen probleem meer zijn.

Bestanden

Er zijn twee bestanden, het EU-AIB en het EU-FIB.
Het Eerste-uitgifte Algemeen informatiebestand (EU-AIB) bevat gegevens die bij het afleveren gebruikt kunnen worden ten behoeve van de mondelinge informatie-overdracht. De nadruk is hierbij komen te liggen op praktische, voor de gebruiker herkenbare informatie (zie tabel 2). Als leidraad dient de Richtlijn Europese Bijsluiter. De informatie is waar mogelijk per farmacotherapeutische groep (op ATC-niveau) in het bestand

 Apotheek van Amerongen, C.A. van Amerongen, apotheker
Moleneindplein 70, 5262 CX Vught, Tel. 073-569532

1ste Uitgifte Malaria-middel - Fansidar
ter behandeling van een malaria-aanval. Sinds nov 1992 wordt in plaats hiervan halofantrine (Halfan) aanbevolen.
Niet zonder meer verstrekken - ga na of niet beter het meest recente GHI-advies opgevolgd moet worden. Voor reisinfo: CARE PLUS GUIDE

 Apotheek van Amerongen, C.A. van Amerongen, apotheker
Moleneindplein 70, 5262 CX Vught, Tel. 073-569532

GHI-BULLETIN MALARIAPROFYLAXE
(landen pag 22-27 / kaarten pag 9-13)
Verstrekkingsparaaf:

Geneeskundige Hoofdinspectie (tel 070-3405979)
Postbus 5405 - 2280 HK RIJSWIJK
Fax 070-

 Apotheek van Amerongen, C.A. van Amerongen, apotheker
Moleneindplein 70, 5262 CX Vught, Tel. 073-569532

BOEK CARE PLUS GUIDE-naslagwerk gezondh.risic
info vaccinaties/malaria 30 landen- f 119.50
Verstrekkingsparaaf:

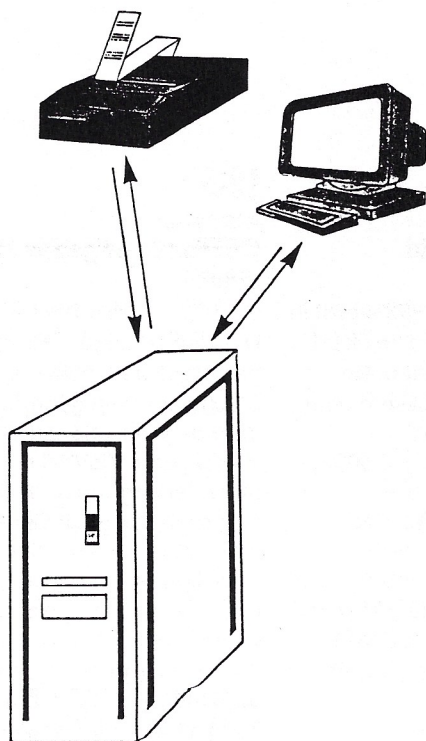
PRIMED BV Afd. Tropenzorg (tel 036-5334711)
Postbus 1115 - 1300 BC ALMERE
Fax 036-5330084

ETIKETTEKSTEN

ten behoeve van communicatie bij aflevering

SCHERMTEKSTEN

ten behoeve van communicatie (via balie-computer) en
receptenverwerking

Computer faciliteert de mondelinge informatie-overdracht

▲ Figuur 4

Actuele informatie direct beschikbaar op de juiste plaats. De
samenhang tussen algemeen eerste-uitgifte informatie,
folderinstructie en etiketteksten bij aflevering van een malaria-middel

opgenomen. Bij onvoldoende homogeniteit hierin kan op het niveau van de generieke produktcode (GPK) of de handelsproduktcode (HPK) worden verzameld. Bijwerkingen zijn in het Algemeen informatiebestand niet opgenomen, tenzij deze vermijdbaar of van tijdelijke aard zijn. Vanuit het bestand kan door de individuele apotheker informatie worden toegevoegd of verwijderd. Het EU-AIB is tot stand gekomen in samenwerking met de collegae H.W.A. Hermans en A.M.H. Hachmang.

Het Eerste-uitgifte Folderinformatiebestand (EU-FIB) bevat informatie over alle voorlichtingsmaterialen (zoals boekjes, folders, videobanden, eigen of groepsbijsluiters enz.) die voor gebruik in de openbare farmacie beschikbaar zijn. Zowel produkt- als publieksinformatie is in het bestand opgenomen. Uit het folderbestand kan de individuele apotheker het materiaal kiezen dat hij bij aflevering aan zijn patiënten wenst te verstrekken. Op groepsniveau (ATC) dan wel produktniveau (GPK of HPK) kan worden aangegeven, welk materiaal bij welk produkt meegegeven moet worden. Als een foldertekst uit het EU-FIB wordt geactiveerd, verschijnt er een tekst op het computerscherm, die op een etiket kan worden afgedrukt (fig. 4). Desgewenst kan door de afleverende apothekersassistent geparafeerd worden. De foldertekst vermeldt ook waar het betreffende materiaal kan worden besteld en tevens wat de eventuele kosten zijn.

Bijhouden van gegevens en distributie

De gegevens worden als basisbestanden aangeleverd en kunnen daarna door elke apotheek afzonderlijk worden gemuteerd. Uitbreiding met nieuwe teksten en mutaties in bestaande teksten worden via diskette gedistribueerd en achter de bestaande gegevens gekopieerd. Indien de informatie per ATC, HPK of

GPK niet op één etiket past, kan deze over twee (of meer) etiketten verdeeld worden.

Distributie kan via de KNMP verlopen in aparte Thesaurusnummers EA-AIB respectievelijk EA-FIB.

Beschouwing

Door de geschetste werkwijze is informatie-overdracht aan de patiënt op een uiterst efficiënte wijze mogelijk. De kwaliteit van de door de apotheek verstrekte informatie, de uniformiteit van handelen, alsmede de kennis van de apotheekmedewerkers nemen op een natuurlijke wijze toe. Bovendien wordt de mogelijkheid geboden de kwaliteit van de mondelinge informatie te toetsen.

Bij gebruikmaking van programmatuur en bestanden kunnen voorlichtingsmaterialen veel gericht aan de patiënt worden gedistribueerd, hetgeen de uitvoerbaarheid van patiëntinformatieprojecten bevordert. Het bestellen van dit materiaal verloopt voor zowel apotheek als leverancier gestroomlijnder, terwijl de apotheker door het folderbestand beter geïnformeerd blijft over hetgeen verkrijgbaar is.

Het opgebouwde systeem wordt reeds in een groot aantal apotheken toegepast. De bestanden zijn onder MS-DOS in een voor iedereen toegankelijk leesbaar ASCII-formaat geschreven.

Wij hebben de overtuiging dat hiermee een bijdrage is geleverd aan een gerichte patiëntenvoorlichting op niveau. □

Literatuur

- 1 Apotheek Kwaliteitszaak. Beleidsplan van de Nederlandse Apotheker. 's-Gravenhage: Koninklijke Nederlandse Maatschappij ter bevordering der Pharmacie, 1991.
- 2 Blom ATG, Houweling ILM. Kwaliteitsaspecten van mondelinge patiëntenvoorlichting. Pharm Weekbl 1993;128(5):132-5.

Congressen, cursussen, bijeenkomsten

1-5

Conferentie over ethiek

Op 1 en 2 mei 1993 wordt in Leusden de conferentie "Ethiek in praktijk" gehouden. De organisatie is in handen van de Internationale School voor Wijsbegeerte (ISVW). Docenten zijn drs. A.H. Vedder en dr. M. Verkerk (beiden verbonden aan het Centrum voor Toegepaste Ethiek, Erasmus Universiteit Rotterdam).

De kosten voor de conferentie bedragen f 80,- (tot 27 jaar f 40,-)(exclusief accommodatie). Voor nadere informatie kan men contact opnemen met de ISVW, Postbus 216, 3800 AE Amersfoort, tel.nr. 033-650700. □

10-5

Cursus Farma field management

Op 10, 11 en 12 mei 1993 wordt in Wolfheze de cursus "Farma field management" gehouden. De cursus wordt georganiseerd door Interselling Training BV.

De kosten bedragen f 2.600,- (inclusief lunches, diner en syllabus, exclusief BTW). Voor nadere informatie kan men contact opnemen met Interselling Training BV, Postbus 250, 4940 AG Raamsdonksveer, tel.nr. 01621-21500, telefaxnr. 01620-17890. □

10-5

Cursus over gezondheid en ziekte

Op 10 en 11 mei 1993 wordt in Leusden de cursus "Filosofie van gezondheid en ziekte" gehouden. De cursus wordt georganiseerd door de Internationale School voor Wijsbegeerte (ISVW) en staat onder leiding van dr. H.S. Verbrugh (Faculteit Geneeskunde, Erasmus Universiteit Rotterdam).

De kosten bedragen f 295,- (inclusief syllabus, exclusief accommodatie). Voor nadere informatie kan men contact opnemen met ISVW, Postbus 216, 3800 AE Amersfoort, tel.nr. 033-650700. □